

Ապարաժ

Յիմնադրված է 1991 թվականին: 20 (423) 1-17 դեկտեմբեր, 2017թ.

ԵՐԿՐՈՍ ԱՌԱՋ ԵՐԵՐ
ՀՅ Դաշնակցության Արցախի Կենտրոնական Կոմիտեի պաշտոնաթերթ

Դաշնակցությունը մեր ժողովրդի եռթյունից բխող արժեհամակարգի ծնունդ է. ԱՅ ԱԺ Փոխնախագահ Վահրամ Բալայան

Ստորև ներկայացնում ենք ՀՅԴ ԿԿ անդամ Վահրամ Բալայանի ելույթը դեկտեմբերի 14-ին Ստեփանակերտում կայացած ՀՅԴ 127 ամյակի տոնակատարությանը:

Ամեն տարի նշելով Դաշնակցության օրը՝ ինչ որ մի տեղ ժողովրդին յուրօրինակ հաշվետվություն է տրվում կուսակցության անցած ճանապարհի, կատարածի մասին: Բայց այդ օրը մեզ համար առավել շատ ժառայում է որպես հարթակ՝ ներկայացնելու ոչ հեռավոր ապագային միտված մեր անելիքներն ու ճշգրտելու դրանց հասնելու միջոցները:

ՀՅԴ ամեն մի անդամի համար արդեն կարգախոսի նշանակություն ունի, Դաշնակցությունն ու Արցախը բնական դաշնակիցներ են ասույթը: Բայց այդ ամենը ոչ միայն կարգախոս ու ասույթ են, այլ հստակ գործողության ծրագիր:

Այդ ծրագրային դրույթները գործողության մեջ են դրվել դեռևս 20-րդ դարի սկզբներից, երբ Դաշնակցությունը որպես կառուց սկսել է գործել Արցախում: Դաշնակցության եւ արցախահայության գործողությունների համադրումը պատահական չէ, որովհետեւ Դաշնակցությունը մեր ժողովրդի եռթյունից բխող արժեհամակարգի ծնունդ է:

ՀՅ Դաշնակցության համար բարձրագույն արժեքներ են մարդը, նրա ազգային արժանապատվությունն ու իրավունքը:

Այդ տեսանկյունից՝ 19-րդ դարի վերջերից Դաշնակցությունը հայության մեջ ոչ միայն իր ուժերի նկատմամբ վստահությունը վերականգնեց, այլև իր հայրենիքում ազատ ապրելու եւ ազգային պետականություն ունենալու գաղափարը ներարկեց:

Պատահական չէ, որ այդ օրերին Ցարական Ռուսաստանի հատուկ ծառայություններն արձանագրում են, որ «Դաշնակցությունը պետություն է պետության մեջ»:

Մինչեւ 1918 թ. մայիս ամիսը՝ Արեւելակովկասյան մուսուլմանական հանրապետության ասպարեզ գալը, որը հետո ստացավ Աղրբեշան անունը, 1917 թ. դեկտեմբերին ռուսական կայսրության տարածքում քաղաքական քառուի պայմաններում Դաշնակցության Արցախի կառուցին հաջողվեց վերակերտել պետականությունը, որի իրավասությունները տարածվում են Գանձակի մատուցելուց մինչեւ Արցախի ափերը: Եվ հենց այդ քաղաքական հանգամանքով եր, որ ԽՍՀՄ կազմում արցախահայությունն ինքնավար կարգավիճակ ստացավ: ճակատագրի բերումով նորոյա ժամանակներում Դաշնակցությունը նորից կանգնեց ազգային ազատագրական պայքարի եւ պետականակերտության ակունքներում: Արցախի Յանրապետության կազմավորումն իրագործվեց գործող օրենքների եւ համամարդկային արժեքների շրջանակում:

Արձանագրելով այս փաստերը՝ մենք միանշանակ կարող ենք ասել, որ Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտությունը ոչ միայն կարող ենք լուծել ազգերի ինքնորոշման իրավունքի հիման վրա, այլ նաև տարածքային ամբողջականության սկզբունքով:

ՀՅ Դաշնակցության 127-ամյակի տոնակատարություն Արցախում

Սույն թվականի դեկտեմբերի 14-ին Ստեփանակերտի Սայաթ-Նովայի անվան երաժշտական բոլեղում տեղի է ունեցել ՀՅԴ 127-ամյակին նվիրված հանդիսավոր միջոցառում:

Միջոցառմանը ներկա են Արցախի թեմի առաջնորդ Պարգետ արքեպիսկոպոս Մարտիրոսյանը, ՀՅԴ Լիբանանի «Ազդակ» թերթի գլխավոր խմբագիր Ծահան Գանտահարյանը, ԼՂՀ քաղաքական կուսակցությունների ներկայացուցիչներ, պետական այլեր, ՀՅԴ Արցախի ԿԿ ներկայացուցիչ Դավիթ Իշխանյանը, ԼՂՀ ԱԺ փոխնախագահ Վահրամ Բալայանը:

Այսօր Արցախի Յանրապետության միջազգային իրավական տեսանկյունից ճանաչումը ՀՅԴ բոլոր կառուցերի համար գերինդիր է համարվում: Արցախի Յանրապետության տարածքային ամբողջականությունը տարածաշրջանի կայունությունը ու խաղաղությունը երաշխավորող կարեւոր գործոնն է:

Այսօր՝ ՀՅԴ Արցախի կառուցը հանրապետության իշխանությունների հետ համադրաբար առաջիկայում Յա Դատի գրասենյակների միջոցով լայնածավալ աշխատանք կատարի արցախահայության արդար դատը պաշտպանելու համար:

Մենք լայնածավալ աշխատանք ունենք կատարելու Աղրբեշանի եւ Թուրքիայի հակահայկական քարոզչությունը եւ լոբբիստական աշխատանքը չեզոքացնելու ու Արցախը աշխարհին ընկալելի դարձնելու ասպարեզում:

Սփյուռքահայությանը արցախահայ պետականակերտման գործընթացում լիարժեք ներգրավելու հարցը մեր օրակարգի առանցքային մասն է կազմում:

Իրամ Բալայանը, կուսակցական ընկերներ եւ իյուրեր:

ՀՅ Դաշնակցության 127-ամյակին նվիրված տոնակատարության ժամանակ ՀՅԴ Արցախի Կենտրոնական կոմիտեի անունից ելույթ է ունեցել ՀՅԴ Կենտրոնական կուսակցություն անդամ Վահրամ Բալայանը: Ապա ելույթ է ունեցել ԱՅ ԱԺ «Ժողովրդավարություն» խմբակցության ղեկավար Վարդգետ Բաղրայանը: Տոնակատարության ընթացքում իր մաղթանը է հեղի Արցախի թեմի առաջնորդ Պարգետ Դեւորգ Յաճյանը՝ Մարինե Բարխուտայանի նվագակցությամբ:

Հանդիսության նախարարություն ցուցադրվել էն 100 տարի առաջ տպագրված՝ ՀՅԴ «Ապառաժ» կոմիտեի օրգան «Ապառաժ» թերթի ցուցանմուշներ:

Պական Երկրի, դիվերսիֆիկացված տնտեսության վրա խարսխված սոցիալական պետության գաղափարները:

Պետական կառավարման ոլորտի անընդհատ կատարելագործումը, կրթության, գիտության, ազգային մշակույթի զարգացումը, այդ ամենի մեջ պետության կարգավորիչ դերի բարձրացումը մեզ համար օրախնդիր:

Գտնում ենք, որ մեր Երկրի բնակչության զարգացման, զյուղերի հզորացման նպատակով վերաբնակեցման քաղաքականության անհրաժեշտ է տալ համարցախյան բնույթը:

Սիրելի ընկերներ, հարգելի ներկաներ, շնորհագործում եմ ձեզ ՀՅ Դաշնակցության օրվա կապակցությամբ: Յայաստակ Առաջին Յանրապետության եւ Արցախում պետականության վերակերտման 100-ամյակին ընդհանարար հարցերի լուծումը հնարավորություն կտա Արցախի Յանրապետության պատճենը դարձնել բարգավաճող եւ անվտանգ Երկրի:

ՀՅԴ Հայ Դատի յանձնախումբերն ու գրասենեակները վերածուած են Արցախի Հանրապետութեան դեսպանութիւններու

Ստորեւ Ներկայացնում ենք Լիբանանի Ազգական օրաթերթի գլխավոր խմբագիր Շահան Գանտահարյանի Ելույթը՝ դեկտեմբերի 14-ին Ստեփանակերտում կայացած ՀՀԴ 127 ամյակի տոնակատարությանը:

Այս Նշումներուն տարեվերջին համընկումները պարունակած են առաջարկութեամբ՝ տարուան կտրուածքով իրագործուածն ու չիրագործուածը լոյսին բերելն է, պատմական հենքի վրայ ժամանակակից իրադարձութիւններուն Դաշնակցութեան բերած Ներդրումը արժենորելք բայց մասնաւանդ այդ բոլորին մեկսած հետագայ իրադրութիւնները ուղենածելը:

Աւանդոյթի Վերածուած Դաշնակցութեան Օրուան
տօնակատարութիւններու ըլթացքին պէտք է յաղթա-
հարել իսքանգահատական տալու փորձութիւնը: Ի
վերջոյ ժամանակը, պատմութիւնն ու ժողովուրդը իրենք
են իրադարձութիւններուն գնահատական տուողը եւ
ըստ այնմ քաղաքական այս կամ այս ուժին հանդեպ վս-
տահելիութեան վարկանիշ ապահովողը:

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Օրուան Ներկայ Նշումը թէ՛ ժամանակի եւ թէ՛ միջավայրի առումու պարտաւորեցնող է: Նախ ժամանակի առումով, մենք ազգովին կը և ախապատրասուինք մուտք գործել յո բելինական այնպիսի տարի, որ պիտի նշէ մեր պետականութեան Վերականգնման, մեր անկախութեան ծերութեան եւ մեր հանրապետութեան կերտման հարիւրա մեակը: Եւ երկրորդ, այս տօնակատարութեան վայրը Արցախ աշխարհը, սերտորեն կ'առնչուի պետականութեան կերտումի, անոր հրամայական անհրաժեշտութեան եւ անոր փոխանցած խուրհուրդներուն ուղղութեամբ կիզակետային նշանակութիւն ներկայացնելու հանգամանքներուն: Եւ եթէ Կ'ընդունինք, որ մայիսեան դիւցանամարտերու ապահոված յաղթանակին վրա կառուցուցաւ եւ կերտուցաւ Հանրապետութիւնը ապա համոզիք ծերուկ կը մտածենք նաեւ, որ Արցախեան ազատամարտին եւ անոր ապահոված յաղթանակին ու ազատագրումին վրայ յենեցաւ նաեւ մեր Վերանկախացումը՝ հայոց անկախ ժամանակակից պետականութեան վերականգնումը: Արցախեան ազատամարտը ոչ մի այն ապահովեց Արցախի Հանրապետութեան կայացումը, այլ երաշխաւորեց Հայաստանի անկախ հանրապետութեան վերականգնումը:

Ղիա պատմական եւ ժամանակակից հանգամանքներու այս Նկատառումներով է, որ Եղակի ու բացառիկ տարագ կը ստանայ Դաշնակցութեան Օրուան տօնակատարութիւնը Ներկայ՝ ժամանակին, Ներկայ՝ Վայրի մէջ:

Դաշնակցութիւնը, 1918-ի մայիսեան յաղթանակներուն հայ կեանքի իրեւ ամենակազմակերպ ուժը յաջող դեցաւ համահմբել հայութիւնը, մղել ճակատամարտ Ները, եւ Յայոց ցեղասպանութեւեն ըլդամելը միայն երեք տարի եւր հռչակել Յանրապետութիւն եւ կերտել ազատ ու անկախ պետութիւն։ Եւ Դաշնակցութիւնը նոյնպէս Արցախեան ազատամարտի առաջին փուլին մասնակից առաջնային ուժերու շարքին թէ՛ ռազմական առումով եւ թէ՛ առաջին խորհրդարանի ձեւալորման մէջ ստանձնած կարեւորագոյն դերակատարութեամբ պատուվ կը կանգնի նաեւ Արցախի պետականութեան կերտման ակունքներուն։ Այդ ճամբով նաեւ արդարօրէ կը համարուի, Արցախի պետականութեան անշրջանցելի երաշխաւորութեան նկատառումով՝ Յայաստանի վերանկախացման եւ պետականաշինութեան աշխատակիրներուն իիմասնան ներորում

ապահոված կուսակցութիւն: Յետեւարաք թէ՝ Օրուալ նշումը, թէ՝ Ժամանակը եւ թէ՝ Վայրը կը թելադրեն հաւա նաբար ամենաշատ կեղրոնանալ Դաշնակցութեան պետականաստեղծ կուսակցութիւն ըլլալու եզակի հանգա մանըներուն վրայ:

Իրաւամբ, պետութիւնը նկատուած է ազգի մը կազմակերպուածութեան բարձրագոյն աստիճանաշախիւնորու վերականգնման, պահպանման եւ զարգացման համար ահաւասիկ աւելի քան հարիւր տարիէ ի վեր կը պայքարի հայ ժողովուրդի ազատագրման առաջնորդութիւնը:

Այս հիմնարումներով է, որ Դաշնակցութիւնը հակառակ տարաբնոյթ պայմաններու մէջ գործելով՝ Առաջին հանրապետութեան օրերուն իրենց իշխանութիւն խորհրդայնացման օրերուն իրենց տարագիր դարձած կուսակցութիւն, Վերանկախացման առաջին օրերուն եւ առաջին վարչակարգի ժամանակ հալածուած եւ հարկադրաբար ընդդիմութիւն դարձած կուսակցութիւն, աւ

ՍԵՐ զոյց հանրապետութիւններու կենսագործման
ապահովման համար հարթելի ուղիները միեւնոյն են
եւ մէկը միւսին հետ գերազանցօրէն փոխկապակցուած
Ավկտուանգութեան ռազմավարական ինսիրուերէն մին-
չեւ տնտեսական զարգացման միջոցներ, կրթութեան
ոլորտն մինչեւ աշխատանքի ապահովման մեթոդները
ու տակաւին աղքատութեան յաղթահարման ծրագիրը
ներէն մինչեւ արտահոսքի կասեցման միտուվներու կա-
յացման առաջարկանքներ անտարանշատելի թթած
րարներ են, որոնց լուծման համար համահայկական
մարդութ ներգրաւումը աւելի քան անհրաժեշտութիւն

փարական եւ կուսակցական պատկանելիութիւնը: Յայրենիքը հեռու ծնած, շատ յաճախ ալ հայրենիքը չտեսած օտար պայմաններու մէջ կազմաւորուած երիտասարդը օրիհասի պահին, եթէ հարկ ոլլայ նաեւ իր կեանքի գնով փաստեց իր պատրաստակամութիւնը միշտ գտնուելու կողախցի իր հայրենակիցի կողքին:

Անկախութեան 100-ամեակի մօտակայ Նշումներուն
պատմաքաղաքական կարեւորագոյն Եցեր լոյսին բերե-
լը ունի խիստ այժմեական Նշանակութիւն:

1918ին, Աղոփակվածեան Երկիրներու անկախացման օրերուն, ճիշտ է որ Արցախը մաս չկազմեց Հայաստանի Հանրապետութեան տարածըներուն, բայց նաեւ մաս չկազմեց Ազգայինակին: Իրողապէս Արցախը դեկապարուեցաւ Ազգային խորհուրդով. այսինքն՝ անկախութեավար մարմինով:

Պատմական այս փաստացի իրողութիւնը կրնայ մղել, որ Արցախը եւս իր անկախութեան 100-ամեակի նշումներուն նախապատրաստով: Ճիշտ է, որ Միջազգային օրենքներու ընդառաջման հարց չկար, չկար նաև ինքնորոշման իրաւունքի եւ հանրաքույթի խնդիր, այսուհանդերձ կար մերժում Ազրպէճանին միանալու, առաջադրանք Յայաստանի Յանրապետութեան կցուելու եւ իբրեւ փաստ կար իրողապէս անկախ կառավարուող միանոր:

Այս անկախութիւնը կարեւոր է Արցախի համար. Նոյնքան և նաեւ փաստի ընդգծումը՝ անկախացած Ազգ-պետանին մաս չկազմելու: Որմէ նաեւ ստալինեան բռ-նակցումի հակաօրինականութիւնը եւ կանխարգիլումը Պաքուի տարածքային ամբողջականութեան սկզբունքի շահարկման:

Կանխատեսելով հակառակորդի շահարկումը եւ ամենայն հաւասականութեամբ այդ շահարկումին մի-շազգային արձագանքի ապահովումի փորձը, Արցահին վերաբերող պատմական այս փաստին Ներկայացումը՝ արծարծումը թե՛ քաղաքական եւ թե՛ իրաւական հիմ- նաւորումներով աւելի քան անհրաժեշտ են եւ նշուած պատճառներով նաեւ՝ ռազմավարական:

Պատմական այս հանգամանքի նկատառումով պատճենը համար տարածաբային ամբողջականութեան եւ ազգերու իշխողութան իրաւունքի սկզբունքները կրնակ համատեղելի ըլլալ Արցախեան հակամարտութեան լուծման բանակցային գործնթացին, տրուած ըլլալով որ Արցախը երբեք մաս չէ կազմած Ազրպեյճասի տարածաբային ամբողջականութեան, ոչ անկախացման ո՞ց ալ Վերանկախացման օրերուն:

Միշագային այս սկզբունքը երու կիրարկելիութեան համար քաղաքական նուրբ մեկնաբանութիւններու ամենաարդիական արիթմետրու ականատես կ'ըլլանք.

Իրադրութիւնները կը յուշեն, որ Զաթալովնայի օրինակին կրնան հետեւիլ Մերձակայ կամ հեռակայ աշխարհագրական այլ տարածքներու վրայ ապրող ազգաբնակչութիւններ:

Յակամարտութիւններու կամ ինքնորոշման իրաւունքի կիրարկման համեմատական ժամանակակից վեր-

լուծաբանութիւնը յաճախ կը շրջանցէ պատմական հանգամանքներով իրողականութիւնը: Նորագոյն երեսոյթը կը Վերաբերեր Զաթալոնիայի անկախութեան հանրաքրթենիւնը: Յարգելով ժողովուրդի հնքնորոշման իրաւունքի կիրակումը պետք է նկատել այստեղ, որ Զաթալոնիան երկրի մը՝ Սպանիոյ, տարածքային ամբողջականութենեն դուրս կու գար, մինչ Արցախը երբեք մաս չեկազմած Ազրպեյճանի տարածքին: Բռնակցումը այս պարագային հիմնովին կը հակադրուի միջագայնօրեն ընդունուած ինքնորոշման իրաւունքին. սկզբունքով նաեւ՝ տարածքային ամբողջականութեան՝ տրուած ըլլալով, որ բռնի միջոցներով, հակաժողովուրդավարական եղանակով (տակալինչենք խօսիր տարրեր ազգի, ժողովուրդի, կրօնի, մշակոյթի, պատմութեան հանգամանքներուն մասին) կայացած որոշումի հիման վրայ Արցախին տրուած է ազրպեյճանական տարածքն մէջ ինքնավար մարզի կարգավիճակ: Կառաւել եւս. Սատրիտը որեւէ տեսակի սումկայիթեան քաղաքականութիւն չելիքաւուած ուսաբուլացիներուն նվազում:

Վիդարի քայլածությունը պատմաբ:
Այս տարբերութեան հրագեկ են նաեւ Երոպական
Միութեան շրջանակները, երբ կտրուկ կը մերժեն Քա-
թալունիայի առած քայլին իրաւականութիւնը եւ երբ
Արեւելեան գործընկերութեան ծրագրի շրջանակներուն
մէջ ի հեճուկս Պաքուի, հօչակագրով կ'ամրագրեն ար-
ցախեան հակամարտութեան լուծման համար որդեգ-
րուած՝ տարածքային ամբողջականութեան, ինչնորոշ-
ման իրաւունքի, ժողովուրդներու իրաւահաւաքութե-
ան եւ ուժի կիրարկման բացառումի միջազգային սկզ-
բունքները:

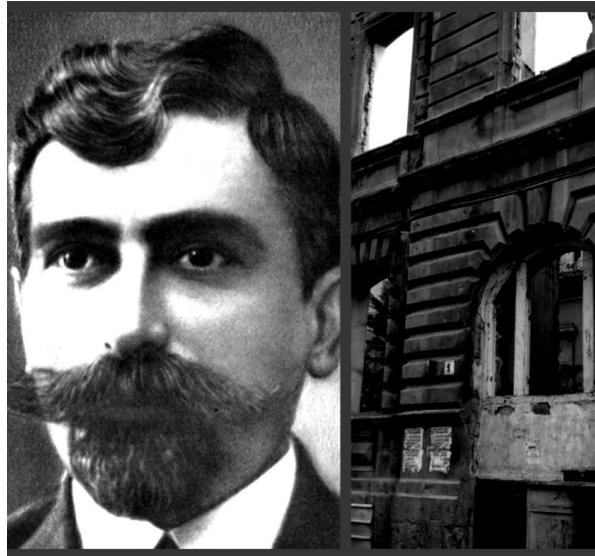
t:

Իսկ համահայկական մարդութիւ համախմբան ե մասնագիտական ոլորտներու համար նպատակառութիւնը դուած հաւաքագրման գործընթացներուն Դաշնակցութիւնը բազմաթիւ իմաստներով փաստած է, որ համակարգում, Ներդրում ու մասնակցութիւն ունենալու տեսակետն իբրեւ աշխարհատարած կուսակցութիւնների առաջին հորիզոնականի վրայ է:

Աշխատանքները վերաբերին արցախեան ազատամարտի օրերուն կազմակերպուող գօրակցական ցոյցերուն, թէ Միացեալ նահանգներու կամ Եւրոպայի մէապահովելիք քաղաքական ենթահորի պատրաստութեան, լոպիհստական աշխատանքներուն, թէ Վերաբը կեցման ծրագիրներուն։ Տակաւին. օստարազգի պետական դէմքերու այցելութիւններու կազմակերպումներու համաշխարհային տարրողութիւն ունեցող լրատուամիջոցներու ներկայացուցիչներու ժամանում եւ առարկայական լուսաբանում, աշխարհի տարբեր երկիրներու մէջ մեր հակառակորդի սանձագերծած Արցախեան հակամարտութեան եռութիւնը նենգափիշելու փորձ կատարող դրսեւրումներուն ուժգին հակազդեցութիւն եյաճախ կանխարգիլում։ Ծարունակելու համար՝ Ազգայիշեանի դիւանագիտական ներկայացուցիչներու կողմէ Սուլմայիթեան զոհերու նուիրուած յիշատակի հաւաքներու խանգարման փորձերու չեզոքացում, տարբեր երկիրներու մէջ ազրայիշանական դեսպանատուններու առջեւ բողոքի ցոյցերու կազմակերպում, Ազրիկեան պատերազմի օրերուն Ազրայիշանի զինեալ ուժերուն կողմէ գործադրուած պատերազմական ոճիրներու բացայատման եւ փաստերու տարածման աշխատանքներ. անոնք պարզապես մէկ մասն են Դաշնակցութեան եւ անոր Յայ Դատի, Երիտասարդական, ուսանողական կառոյցներուն ծեռագիրը կրող Արցախի պետութեան արտաքին քաղաքականութեան կամ ընդհանրապես Արցախի անկախութեան միջազգային ճանաչում ապահովելու աշխատանքներուն։

Որիասի օրերուն եւս, թէ՛ Արցախեան ազգաւայր տին եւ թէծ ապրիլեան քահօրեային պէտք է Նկատե յատկապէս Սփիլուքեան տարբեր շրջաններէ Արցախ փուլքաց եւ իր հայրենակիցին հետ կողը- կողը խրամատներու մէջ տեղաւորուած եւ առաջնազի՞ գրաւած երիտասարդութեան մէծամասնութեան գաղա

ՄԵՐ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ գանձը՝ Արամի տո՛ւնը

Ժամանակէ մը ի վեր, խոր մտահոգութեամբ կը հետեւինք «Հին Երեւան» անոնց կրող շոկայական համալիրի ծրագրային կազմաւորման փուլերուն: Սեծախս այս ծրագրին տերերը հետեւողականօրեն կը պնտեն, որ հակառակ յաջորդական ճագանակութեամբ մը յաջորդի նորահաս սերունդներուն մէկ լայն զանգուածի յիշողութեամբ չնշել Արամին անոնը եւ յատկապէս Արամի հայրենաստեղծ գործի տարրութեան յստակ գիտակցութիւնը: Բոլշեվիկնեան իշխանութիւնները ըրաց եւ ամեն բան մէր ժողովուրդի հաւաքական յիշողութեամբ չնշելու Արաշին Յանրապետութեան հարացատ պատմութիւնը տեղը դնելով իրենց այլանդակ նեսգափոխութիւնը: Պատիւ մէր ժողովուրդին՝ որ այսուամենային մերժած է ընդունիլ այդ պարտադիր զրկանքը եւ իր սրտի քարուն խորեցրուն մէջ պահած է իր սրտութիւններոց: Այսօր այդ նոյն ժողովուրդին զաւակնեն են, որ դրուագ առ դրուագ եւ մէծ նախանձախնդրութեամբ կը վերականգնեն մէր ազգային յիշողութիւնը:

Կրամին ծննդավայրը է այժմու Սիւնեաց Մարզի Դաւիթ Բեկ գիւղը (նախապէտ՝ Զեյվա): Ան ծնած է 1879-ին: Եւ սակայն ան հասակ առած է Ծուշիի մէջ եւ հոն է, որ անցած է Յայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան շարքերը, երբ դեռ աշակերտ էր Ծուշիի յայտնի թեմական Վարժարանի: Դեռ վաղ երիտասարդութեան տարիներուն, Արամ ցուցաբերած է դեկավարելու ընածին շնորհներ եւ ունեցած բեղուն յեղափոխական կեանը: 1904-ին, ան կը նշանակուի ՅԵԴ Կալի ընդյանական կազմակերպութեան պատասխանատու: Իսկ 1915-ին, Արամ կերպունական դէմքն է Վանի հերոսական ինքնապաշտպանութեան, որ պասկուցաց վանեցիներու ջախչախիչ յայթանակով: Ուստական բանակին արշմեթք՝ հայ կամաւրական ուժերու վան մուտքեն եւր, Արամ կը նշանակուի ազտագրուած մարզի կառավարիչ, իսկ երբ կ'ըսկի ռուսական նահանջը (որ բախտորոշ պիտի ըլլար Արեւմտեան Յայաստանի հայութեան համար), դարձեալ Արամն է, որ մէծ ծեռնհասութեամբ կը դեկավարէ քաղաքին պարպում ու ժողովուրդի զանգուածային գաղթը դէպի Արարատեան Դաշտ: Կը

տեղահանուի մօտ 200,000 մարդ եւ Արամն է, որ կը կազմակերպէ այդ տեղահան ժողովուրդին տեղաւորման գործը Երեւանի մէջ եւ այլուր: 1918-ի մէծ քառասին մէջ վայ անգամ Երեւանի ժողովուրդին իսկ ընտրութեամբ - Արամ յանձն կ'առնէ շրջանի կառավարման դժուարին գործը: Եւ երբ թթական զինեալ ուժերու յարձակողականը կ'ըսկի եւ թշնամին արդէն կը ծնծե Երեւանի դրսերը, կրկին Արամն է, որ պիտի հրաշագործ մէր ժողովուրդի համաժողովրդական հակադարձութիւնը յատկապէս Սարդարապատի ի Բաշ Ապարամի յաղաքական ճակատամարտերու: Պատմական այս մէծ հրադարձութիւններու բարու ընոյթը իր եւթենեն գեղշելու որեւէ դիտարութիւն թող վերագրուի մեջի: Մէծ թիւն վայ այս անոնը կիսուուրեալ, հրամանատարներու, օօրավարներու, աշխարհական եւ հոգեւոր գործիւներու ադրան ներդրումը կայ այս բոլորին մէջ: Բայց այդ բոլորը ի մի երրոր եւ զանոնք բռունցքը վերածող կերպունական հեղինակութիւնն է Արամը իր ամբողջական նուիրումով, կազմակերպական իր հանձարով եւ իր անսահման իմաստութեամբ:

Եւ ինչ հեգնածը եւ գաղափարական ինչ թշուառութիւն՝ որ այսօր յանկարծ սկսածը ենք սակարկութեան նիւթ դարձնել համազգային յարգանքի մէր բարոյական պարտաւորութիւնը Արամին եւ իր պատմական այս հսկայ ժառանգութեան հանդեա: Որո՞նք են այս մարդիկ, որոնք կը մերժեն Յանրապետութեան Յապարակը բացարութեան բանալ այս մէծ հայութիւն առջեւ: Որո՞նք են դարձեալ այս պարուները, որոնք Յանրապետութեան շփոյ օրերուն քանի մը արծաթով եւ մէշմէշ կարգադրութեամբ եւ գաղտագողի իրացուցած են Արաշին Յանրապետութեան Կառավարութեան Տունը Արամ Մանուկեանի Տուն-Ժանազարանը: Եւ այս գործը խոնարհաբար պիտի առաջնորդէ ոչ այլ ոք, քան Յայաստանի Յանրապետութեան առաջին դէմքը՝ Սորին Գերազանցութիւն ՀՀ Նախագահը:

Զաղաքակիրթ ազգերը այսպէս է, որ կը զանազանուին միւսներէն: Անոնք կը յարգեն իրենց պատմութիւնը եւ գորգուրանքով կը պահպանէն իրենց պատմական յիշողութիւնը: Արամի Տունը եւ Արաշին Յանրապետութեան Կառավարութեան Տունը իրենց պատերուն միշտ կը պարփակեն մէր պատմական յիշողութիւնը: Անոնք կը պահպանէն յիշողութիւնը մէր այս պատմութեան, որ մէր ազգային անխառն հպարտութիւնն է այսօր եւ առողջ թթմուրը մէր անկախ պետականութեան գաղափարին: Եւ անվիճելորէն՝ համգանակ Միացեալ, Ազատ եւ Անկախ Յայաստանի մէր անժամանցելի պարտաւորութեան:

Կարո ԱՐՄԵՆԵԱՆ

ՅՅԴ Արցախի կառույցը մէր երկրի ազդեցիկ եւ ամենակազմակերպված քաղաքական ուժերից մէկն է. Վարդգես Բաղրյան

Ստորեւ ներկայացնում ենք ԱՅ ԱՇ «Ժողովրդավարություն» խմբակցության նեկավար Վարդգես Բաղրյանի դելոյթը՝ դեկտեմբերի 14-ին Ստեփանա-

Կերտում կայացած ՅՅԴ 127 ամյակի տոնակատարությանը

Վրացական ժողովրդավարական կուլտուրական անունից շնորհավորութեան Յայ Յեղափոխական Դաշնակցության 127-րդ տարեդարձը: Այսուհետ եւ մաղթում ենք բեղմնավոր գործունեություն՝ ի փառ հայրենիքի զորացման ու բարգավաճման:

Յիմսադրման օրվանից Դաշնակցությունը միշտ եղել է հայ ժողովրդի կողմին, պաշտպանել եւ շարունակում է պաշտպանել Յայ Դատը ամբողջ աշխարհում, հսկայական աշխատանք է կատարում արտերկրում՝ հայապահպանության գործում:

Եկող տարի լրանում է Յայաստանի Արաշին Յանրապետության 100-ամյակը: Յայտնի է, որ Արաշին Յանրապե-

տության հիմնադիրը ՅՅԴ-ն է, որն այդ ծանր ժամանակաշրջանում իր վրա վերցրեց այդ մէծ պատասխանատվությունը: Ճիշտ է, Արաշին Յանրապետությունը գոյություն ունեցավ ընդամենք երկուսուկես տարի, սակայն անուրանի է նրա դերակատարությունը մէր ժողովրդի պատմության քառականութեան:

Երբ սկսեց Դարաբարյան շարժումը, այսուհետեւ մէր հակառակորդի կողմից մեզ պարտադրվեց պատերազմ, Դաշնակցությունը գոյություն ունեցավ ընդամենք երկուսուկես տարի, սակայն անուրանի է նրա դերակատարությունը մէր ժողովրդի պատմության քառականութեան:

Յետպատերազմյան տարիներին եւ այսօր Դաշնակցության մասնակցությունը Արցախի պետական կյանքում բավականի ակտիվ է: ՅՅԴ Արցախի կառույցը մէր երկրի ազդեցիկ եւ ամենակազմակերպված քաղաքական ուժերից մէկն է: «Ժողովրդավարություն» խմբակցությունը ԱՅ Ազգային ժողովում սերտորեն համագործակցում է «Դաշնակցություն» խմբակցության հետ: Ճիշտ է, որոշ հարցերում մէնք ունենում ենք տարածաշինությունը, եւ դա բնական է: Արաշին Յանրապետութեան կառավարության կանոնադրությունը մէր այս պատմութեան պահանջման մէջ անհնարինությունը է: Արաշին Յանրապետութեան կառավարության կանոնադրությունը մէր այս պատմութեան պահանջման մէջ անհնարինությունը է:

Սեկ անգամ եւս շնորհավորում եմ: Բարին ընդ ձեզ:

Ոգեղեն Հայրենիք

Ազգային գոյաբանության հիմնախնդիրը Առողջ Յարնանյանի պոեզիայում

Յարճանյանի ստեղծագործ հանճարը նույնքան փառահետ կարող էր լինել խաղաղության արշալույսների օրիներգության մեջ: Ազատության մեջ երթևմ ծանկող կյանքի տառապագին կարոտի, գեղեցկության վեմ արարումների, հեռվում թողլքված հայրենական ամուլ դաշտերի պահատանքի, հորովելի արդար կանչ ստեղծագործ ոգեւորությունը որքան էլ այցի գնար Նրա բանաստեղծական հզոր տառերքին, հայրենիքի արյան շառագույնը վերստին խուժելով՝ տիրական պիտի դառնար Նրա պոեզիայում: Կյանքի բանաստեղծական գերզգացողությունն անթերելով հոգում՝ Յարճանյան իր հանճարն ընծայաբերեց ազատության պայքարի գաղափարին՝ իրեն Ներհատուկ գեղապաշտության պոեզիայի տեղ բերելով ռազմի դյուցազնահետ ոգին, ազատության համար կյանքով սիրագործելու, ազգային պարտադրվող մահը հերոսացումով հաղթահարելու գաղափարն ու կամքը՝ արարելով բանաստեղծության արժանավայել Միտեսակ՝ ռազմի պոեզիա կամ ռազմերգություն: Բախսը Յարճանյանին օծել էր բանաստեղծական հանճարով, ճակատագիրը սահմանել էր լինել կոտորածի եւ մաքառումի բանաստեղծ: Կյանքի փթթուս զգայություններն անթեղած ազգային ճակատագրի ողբերգությունը դարձավ Յարճանյանի ռազմերգության Ներքին առանցքը, ազգային գոյաբանության խնդիրը՝ կյանքի գերնապտակը, շարդերի տեսիլմերը՝ Ներհոգեկան շղթան: Բանաստեղծի առաջին գիրքը՝ «Դյուցազնորեն»-ը, ահազանգում էր արիանալու, մաքառելու կամ անզեն, կրավորական նահատակվելու հարցադրումը: Ալընդմեջ կոտորածները, պետականության բացակայությունը, թուրք բռնակալության դարավոր լուծը ազգային

հիգեկառուցվածքում պատմականորեն ձեւափորել էին պարտվողական-կրավորական հոգեբանություն, եւ Յարճայանի «Դյուցազնորեն»-ը հերոսացումի ռազմականչ էր, որ բերում էր սիրոագործելու ազգային գիտակցության գաղափարը, կայծի պես բռնկվող հերոսացումներն ու ցեղի դիմադրուականության ներուժը ժողովրականացնելու հոգեբանությունը, հոգեւոր ստրկության փոխարեն դյուցազնորեն կրվելու կորովը: Շարքի գաղափարական հերոսը, որ հանդիս է գալու և անել «Յայրոփներ» գրքում, բարոյապես նախանձելի, աստվածավայել հայորդին է, ով պիտի հեղաշորջ ցեղի եւ երկի ճակատագիրը: Բանաստեծի սրանչացումն առ հայորդու բացարձակ նվիրումը, սրբազնագույն ցավն ու աստվածարժան սիրանքը նույնացնում ենրան ասպետի կերպարին: «Ըմբռուտացումներու ապառաժներեն իրեց ճակատներն արյունած, /Բայց ազգերեն անասելի արհավիրը մը արձակելով։ Ազգային կենունակությունը, Փիզիկական եւ հոգեւոր գոյությունը, ըստ Յարճայանի, ընդգումն ու մաքառօւմն են Վճռում, ոչ թե հարյուրամյակների տառապանքն ու հոգեւոր ստրկությունը: «Սա փայլակ» սուրը կտրինորեն ձեռք առ», - այս է ազգային կեցության միակ ճանապարհը, որպեսզի վերջապես «...Երազին ծիերը փոթորկաման/Մեր կամքին ձեռվըներեն դյուցազնաբար վարվելեն/՝ Յաղթանակին կատարները արձանանան...»: Կոտորածների հոգեվարքի մեջ Սիհամանթոն բերում է հոգեբանական պարտությունը, այլ պայքարի հրավերը:

քամել»: Յարճակյանի պոեզիայի գաղափարաբանությունը Նժեթիի ուսմունքի գոյափիշությունը է. նույն արիապաշտուողին, դուցազնատիպ հերոսը, բացարձակ և վիրումը, նույն գաղափարաքաղաքական դպրությունը. «Ես եմ, Ես եմ, Ես եմ, իմ անունս է Պայքար Եւ Վախճանս Հաղթանակ»:

Եկ պաղատանքի, աղոթքի, լաց ու կոծի
եւ ողբի այն մատյաններուն
մեջ,

Ուր դար առ դար իմ սերունդներս
իրեւց արյունը եւ տառապանքն եւ

ՄԵԿ ԿՈՂՄ ՆԵՍՏԵԳԻ ԵՒ ՊԱՆՈՒՔ, ՊԱՐ-
ՍՊՈՒԹՅՆԵ ՍԱՐԿԱԳՈՒԸ
ԵՒ ԱԴԱՀԱՆՔԵ ԱՐԳՈՒՔ ՀԵՐԹԱԼՈՒ ԻՒ-
ՄԱՐ....

Հզոր երեւակյայությամբ բանաստեղծելով պայքարի ահեղ ընթացքը՝ Սիամականու աստվածացնում է ազգի փառահեղ հերոսներին, որոնք, մահև արհամարհելով, գերմարդկային տառապանքների մեջ՝ կախաղանների վրա, աքսորավայրերի շղթաներում, հերոսամարտերում, օրինում են իրենց գաղափարն ու գործը՝ ազգի պատմության եւ ճակատագրի վրա դրոշմելով իրենց փառահեղ կենսագրությունը. «Դինոյուցագները աշխարհակալներ են կամ ասպետներ,- նկատում է Վարուժանը. - Նորեքը, Յարձանյանի հերոսները, հեղափոխականներ են կամ առաջալսեր»:

Սիամանթոն պոեզիա է բերում բարոյական ռազմի զգրված օրենքները։ Թշնամին ոճրագործ է. արժանի չէ հայորդու բազկի հարվածին, բայց պետք է կռվի հայորդին, ով իր մեջ կրում է հևագույն ցեղի հոգեւոր շաղախը, անշշռելի ցավն ու քրիստոնյա տառապանքը։ Կրտորիխների, ոյուցազուների կամ քաշազուների սերունդն է ևս՝ ոյուցազնական կռվի օրենքներն արյամք ժառանգած, տիպարը բոլոր ժամանակների բարոյական ռազմի։ «Գլուխս սուգերեն եւ վլեծեն եւ ճակատագրեն թեեն ալեհեր, /Բայց, տես, ազքես ոյուցազի մը ազքերուն չափ կարմիր եւ կերպարանքս է սուկատսեխիլ...»։ «Անդրանիկ» քերպավածքում իին ու նոր հերոսների՝ Վրամ, Տիգրան, Արտաշես, Կարդան, Աղբյուր Սերոբ, Փարյան, Պետո, Ժիրայր, անձնուրացության եւ արհության Ներշնչումով Սիամանթոն իմաստավորում է պայքարի կորովը։ «Գիտիր, որ այս զոհաբերումի, ընդվզումի եւ հույսի օրերուն, / Մեր ամեն մեկուն համար անկողնի մեջ հոգի տալը վատությունն է վա-

տություններու»: «Որբերու ճակատագրեն», «Բանտերու խորերեն», «Կախաղաներու կատարեն» քերթվածքներում խոսքի վեհափառ տաճարումներով Յարճականը կրկին պանծացնում է Նվիրական, սրտոտ, պայծառ հերոսների բարոյական զինողությունների կամքն ու զրորժականը: Բանտերի գլուխաներում, կախաղանների վրա մահվան գաղափարն ի սկզբանեւ հայթահարած այդ հերոսները կործանվում են ինչպես աստվածներ՝ հայրենիքի փրկության ողբերգական վահճանով.

Յականեր դուրս կ'աշտանակվին, անընկ-
նելի եւ շքեղ եւ անվեհեր...

՚Եթի ստույգ մահը կը քալեն, ցեղին ցավով պարագեն եւ
մոտավոր մահեն զորավոր...
Առաջ է առաջ է առաջ է առաջ է

Մերկացնելով Արեւմուտքի

Յարհապատճեն գլուխ է առաջ առաջ՝ կութագութ ստության կեղծ մարդասիրությունը, աշխարհաքաղաքական շահը՝ Սիամաներու ժողովորի հայացքն ուղղում է դեպի իր Ներսը՝ սեփական փրկությունը սեփական ուժի մեջ որոնելու պատմական ճշմարտության իմաստնությամբ։ Ցեղի գոյաբանության՝ պատմական որոնումների խոհաքնական ընթացքը հանգեցնում է ցեղի ֆիզիկական ուժի եւ արիական ոգու մտայնությանը։ «Իրենց բարի ժպիտը կեղծ էր, իրենց խոստումը մահաբույր եւ նայվածքնին ծածկամիտոն»։

Ցեղի գրության հայտնությունը Է Սիամանթօնի պոեզիան, ցեղի գաղափարական անկումն ու Փիզիկական չգոյությունը կանխող հզոր ուժ՝ խոսքային արվեստի փառահեղ կերտվածքներով: «Յայրենիքին կողը նոր հերոսներու երկուսքն կը սարսառ», - հիացմունքի երկյուղածությամբ իր պատկառաքըն է բանաստեղծում Սիամանթօն՝ երից օրինաբանելով պայքարի հերոսներին եւ երից ատելությամբ խարանելով դաշտանաներին՝ «Մեռելներ կան, որ պետք է անգամ մը եւս մեռցնելու: Կյուցազնորեն դիմագրավելու, ոյուցազնորեն մեռնելու եւ հաղթելու գաղափարը գերակա է թէ առաջին, թէ երկրորդ գրքում. Նաեւ այդտեղից բանաստեղծական շարքերի խորագրեր՝ «Կյուցազնորեն», «Յայրողիներ»։ ազգային կեցության խորհրդանշական ուղի եւ խորհրդանշային ներկայություն դարձած պատմական հերոսներ:

Ծարուսակությունը՝
հաշորդ համարում:

**Հայրենիքի պաշտպանությունն ու ապագայի նկատմամբ պատասխանատվությունը
ստանձնածները**

6 ← Այստեղ կգտնեք ինքներդ ձեզ
Արմեն Բաղրամի խոսքով՝ իր հարազատները սկզբից լաց ու կոծով էին ճանապարհել իրենց չարաճնի ու խնդիրները

հասուն տղամարդը, ծնողներն իսորը շունչ քաշեցին:

«Դպրոցական տարիներին ամբողջ օրը կրիվսերի ու ռազբորկաների մեջ էին: Կարձարանում, սակայն, ամեն ինչ այլ է: Այստեղ դեմ-հանդիման են քո խորին: Այստեղ մեծանում ու հասունանում են: Այլեւս չես մտածում անիմաստ ինտերնետային խաղերի ու ապարոյուն վեճերի մասին: Այստեղ խաղն իրական է: Քերոսո՞ր՝ դու ես: Թեզանից է կախված՝ հաղթելու ես, թեպարտվելու»,- ասում է Արմեն:

Այսօր մեծացած պատահին փոխել է նաև ընկերական շրջապատճ. «Ընկերություն» հետ չեմ կարողանում շփվել, ընդհանուր թեմաներ չունեմ, իրենք երեխայական բաներ են մտածում, անում: Ասում եմ եթե խելացի եք, լսեք խորհուրդն եւ ընդունվեք ռազմական վարժարան: Յաստատ չեք փոշմանի: Այստեղ կգտնեք ինքներդ ծեզ», - հպարտ-հպարտ Կեցվածքով սարսւ է պատասխ գիւղորականություն:

Ե փոխանցվել Ռոբերտ Ավանեսյանին։ Հայրը Արցախյան պատերազմի մասնակից է, զինվորական։ Աչքի առաջ միշտ ունենալով հոր կերպարը՝ որոշել էր, որ ինը

Է Է գիւղոական դաշնայու

«Ամենադժվարը առավոտյան վերկացին սպառելն էր: Տանը հեշտ էր, զարթու-

ցիզ հինգ րոպե առաջ տալու տարբերակ ունեիր. այստեղ առաջին վերկացից հինգ րոպե անց պետք է հագնված, անկողինդ հավաքած լինես», - պատմում է Ռոբերտը:

Որեքորդ բարձրագույն ուսումը ցանկանում է շարունակել հրետանային գծով։ «Գիտակցաբար եմ ընդունվել ռազմական վարժարան եւ գիտակցաբար եմ ցանկանում շարունակել ուսում։ «Կախ» բառը հայոց լեզվի առարկայով չեմ անցել, չգիտեմ ինչ է դա նշանակում, քանի եթե հարցը վերաբերում է մեր հայրենիքին, վախենալու բան չպետք է լինի, - գինվորական համազգեստով 16-ամյա փոքրամարմին պատահին իր տարիքից ավելի մեծ երեւում. այս խոսքերն ասելուց կարծես թե զրուցում էի մի ամբողջ կյանք ապրած մարդու հետ, - մեր պետությանը շատ մասնագիտացված սպաներ են պետք։ Հայրենիքը պաշտպանելու ինդիքը։ Մեւս մերը արագածածում են մասնաւությունը։

*Լուսինե ԹԵՎՈՍՅԱՆ
լուսանկարները՝ Քնար Բաբյախի*

